

PISA-2025: ОСНОВНИЙ ЕТАП ПРОВЕДЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ

Анотація. У статті йдеться про основний етап проведення міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025 в Україні. Дослідження PISA, що вивчає якість освіти, надає об'єктивну інформацію про готовність молодих громадян до повноцінного життя в сучасному суспільстві відповідно до міжнародних стандартів; розуміння чинників, які впливають на ефективність освіти в країні; можливість приймати рішення та формувати національну освітню політику на основі реальних даних про стан вітчизняної системи освіти. Завдання PISA та методологія оцінювання їхнього виконання слугуватимуть практичним орієнтиром для освітян у становленні компетентнісної парадигми освіти в Україні.

Ключові слова: міжнародне дослідження, PISA-2025, 15-річне учнівство/ студентство, інноваційні/ додаткові галузі, навчання в цифровому світі, компетентності, читацька компетентність, математична компетентність, природничо-наукова компетентність, рамкові документи.

Abstract. The article discusses the main stage of carrying out an international education quality assessment PISA-2025 in Ukraine. The PISA study, which studies the quality of education, provides objective information about the readiness of young citizens for a full life in modern society in accordance with international standards; understanding of the factors that affect the effectiveness of education in the country; the ability to make decisions and form national education policy based on real data on the state of the national education system. PISA tasks and the methodology for assessing their implementation will serve as a practical guide for educators in the formation of a competency-based paradigm of education in Ukraine.

Keywords: international research, PISA-2025, 15-year-old pupilage/ studentship, innovative/additional fields, learning in the digital world, competences, reading competence, mathematical competence, natural science competence, framework documents.

Вступ. PISA – програма світового масштабу. На сьогодні в дослідженні беруть участь понад 90 країн та економік. Дослідження проводиться кожні три роки, щоб можна було відстежити прогрес у навчальних досягненнях 15-річного учнівства з різних країн у часі. PISA є єдиним міжнародним освітнім дослідженням, що оцінює функційну грамотність 15-річних підлітків, які зовсім скоро оберуть професію і почнуть свій шлях у дорослому житті. Також PISA унікальна з огляду на те, як досліджуються питання про «навчальні досягнення». Вона досліджує спроможність 15-річного учнівства/студентства застосовувати на практиці свої знання, вміння й навички, сформовані в процесі засвоєння шкільної програми та під час позашкільної діяльності, на практиці, тобто вимірює й оцінює грамотність 15-річних підлітків. У межах PISA також передбачається вивчення мотивів навчання за допомогою анкетування. Звіти за результатами PISA дають змогу країнам / економікам-учасникам приймати виважені політичні рішення в галузі освіти,

засновані на об'єктивних даних, вивчати досвід передових систем освіти, визначати те, наскільки й завдяки чи всупереч чому школи здатні підготувати сучасних підлітків до життя в суспільстві.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.

Дослідженням PISA-2025 (Program for International Student Assessment) займається широке коло міжнародних та українських фахівців,

які розробляють теоретичні рамки та інструментарій оцінювання.

Ключові міжнародні науковці та експерти дослідження: Андреас Шляйхер (Andreas Schleicher) – директор Департаменту освіти та навичок ОЕСР, якого часто називають «батьком PISA». Він є головним ідеологом та спеціальним радником Генерального секретаря ОЕСР з питань освітньої політики. Мішель Бруніджес (Michele Bruniges) – голова Керуючої ради PISA (PISA Governing Board), яка визначає стратегічні пріоритети дослідження. Маріо П'ячентіні (Mario Piacentini) – провідний аналітик, який

очолює розробку оцінювання навичок XXI століття (креативне мислення, глобальна компетентність). Для кожного циклу PISA залучає наукових консультантів для створення концептуальних засад тестування, зокрема: провідні розробники галузевих напрямків (Frameworks):

- Природничо-наукова грамотність (PISA 2025): розробку очолює Джонатан Осборн (Jonathan Osborne) зі Стенфордського університету;
- Математична грамотність: ключовий внесок у попередні цикли зробив Збігнєв Марциняк (Zbigniew Marciniak);
- Контекстне анкетування: розробкою анкет для учнів та шкіл керував Дуглас Вілмс (J. Douglas Willms) з The Learning Bar Inc. (Канада).

В Україні за адаптацію та проведення міжнародного дослідження PISA відповідає спеціально сформована національна команда в межах Українського центру оцінювання якості освіти (УЦОЯО). Тетяна Вакуленко – директорка УЦОЯО та національна координаторка PISA в Україні. Вона очолює команду, відповідальну за стратегічне планування, адаптацію інструментарію та презентацію результатів дослідження.

Мета статті – інформувати про основний етап проведення міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025 в Україні під час війни, що дозволяє оцінити вплив воєнних умов на освітню систему та навчальні досягнення учнівства. Результати дослідження допоможуть виявити освітні втрати та розриви, спричинені зокрема воєнними подіями, та визначити необхідні зміни для подолання цих викликів. Участь у PISA підтримує інтеграцію України в міжнародну освітню спільноту та надає можливість порівняти власну освітню систему із системами інших країн.

Виклад основного матеріалу дослідження.

PISA – це великомасштабний міжнародний освітній моніторинг, започаткований Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) 1997 року, що сфокусований на «змістовому ядрі» таких освітніх галузей, як читання, математика та природничо-наукові дисципліни. На міжнародному рівні питаннями організації та проведення PISA опікується ціла низка колективних органів і підрядників,

визначених Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), які утворюють консорціум.

Міжнародне дослідження якості освіти PISA не ставить на меті з'ясувати, чи здатні учні / студенти репродукувати певну суму знань із відповідних галузей. Навпаки, воно спрямоване на оцінювання того, наскільки ефективно 15-річний підліток може використати знання й уміння, здобуті в закладі освіти, для розв'язання життєвих проблем і подолання викликів у незнайомих умовах та визначає ступінь оволодіння підлітками здатністю застосовувати власні знання й уміння в реальних життєвих ситуаціях.

Міжнародне дослідження якості освіти PISA – це довготривале дослідження, що допомагає відстежувати зміни в освіті як загалом на рівні країни, так і в розрізі різних демографічних груп та надає надійну інформацію, яку може бути використано для формування освітніх політик і практик. За час проведення дослідження PISA перетворилося на найпотужніший і найвпливовіший інструмент дослідження якості шкільної освіти та стала джерелом надійних об'єктивних порівнювальних даних про готовність 15-річних громадян країн-учасниць PISA до успішного життя в сучасному світі.

Таке дослідження на сьогодні є особливо актуальним з огляду на те, що у 2015 р. всі країни-члени ООН підписали план Цілей сталого розвитку (ЦСР), зокрема зобов'язавшись до 2030 року забезпечити якісну освіту для всіх на принципах інклюзії, рівного доступу, сприяння навчанню впродовж життя.

Участь України в PISA-2025 надає змогу оцінити вплив війни на освітню систему країни. Надалі ця інформація стане підґрунтям для прийняття виважених й ефективних політичних рішень у сфері загальної середньої освіти.

Дослідження PISA проводять циклічно – кожні три або чотири роки. Цикл включає такі етапи:

- підготовка документів, інструментів і процедур;
- апробація інструментів і процедур (пілотний етап);
- збирання даних у закладах освіти (основний етап);

• підготовка й оприлюднення міжнародного та національних звітів.

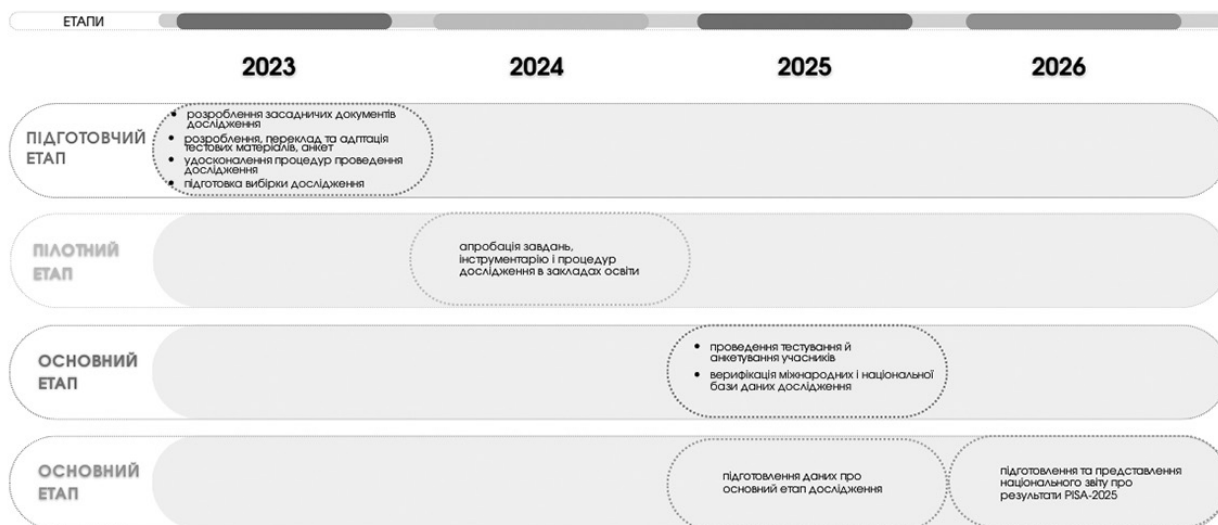
Від часу започаткування дослідження вже проведено дев'ять циклів PISA, а саме у 2000, 2003, 2006, 2009, 2012, 2015, 2018, 2022, 2025 роках. Це вже **третя участь України** в PISA (після циклів 2018 і 2022 років) та друга, проведена в умовах повномасштабної війни. Попри виклики воєнного часу – повітряні тривоги, перебої з інтернетом – дослідження успішно реалізоване завдяки спільним зусиллям учнів, батьків, педагогів, адміністрацій закладів освіти й національної команди PISA.

У циклі – **PISA-2025** – участь брали 91 країна-економіка, серед яких і Україна. Основний етап наступного, десятого, циклу заплановано провести у 2029 році. За підсумками PISA-2025 уже восени 2026 року ми отримаємо актуальні дані щодо успішності нашого 15-річного учнівства й студентства (рис. 1).

в Кіровоградській області проведений основний етап міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025.

Учасниками основного етапу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025 стали 334 учня/студента, що становить 92,8% від загальної кількості вибірки учасників із 12 закладів освіти Кіровоградської області, зокрема: Кропивницької міської ради, Олександрійської міської ради, Знам'янської міської ради, Благовіщенської міської ради, Світловодської міської ради, Маловишківської міської ради, Устинівської селищної ради, Онуфріївської селищної ради, Заваллівської селищної ради, Суботцівської сільської ради.

На жаль, через тимчасову окупацію окремих територій нашої країни та безпекові ризики до вибірки учасників не включено заклади освіти з таких регіонів, як Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Сумська, Харківська, Херсонська області,

Міністерством освіти і науки України затверджено наказ № 160 від 07.02.2025 року «Про проведення в закладах освіти України основного етапу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025».

Рис. 1. PISA-2025: графік проведення

З 17 березня до 4 травня майже 9 тисяч 15-річних учнів і студентів із 298 закладів освіти України виконували тестові завдання у спеціальному комп'ютерному середовищі PISA. 4 травня 2025 року в Україні завершився основний етап збору даних дев'ятого циклу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025.

У період з 17 до 26 березня 2025 року

а також Автономна Республіка Крим та м. Севастополь. Таким чином, в основному етапі брали участь 15-річні підлітки із закладів освіти лише 17 регіонів, а саме з Вінницької, Волинської, Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Київської, Кіровоградської, Львівської, Одеської, Полтавської, Рівненської, Тернопільської, Хмельницької, Черкаської, Чернівецької

та Чернігівської областей та м. Києва. Український центр і регіональні центри оцінювання якості освіти разом із місцевими органами влади, управліннями освітою й закладами-учасниками доклали максимум зусиль, щоб оцінювання було проведено відповідно до високих міжнародних стандартів і разом із тим з дотриманням усіх безпекових вимог.

Цільовою групою в PISA є 15-річні підлітки. У багатьох країнах світу саме в цьому віці молодь постає перед важливим вибором – продовжувати здобувати освіту чи поступово готуватися до виходу на ринок праці. І саме тому в PISA оцінюють не опанування підлітками національних навчальних програм, а те, наскільки 15-річні готові до дорослого життя, засвідчуючи під час тестування спроможність застосовувати на практиці здобуті в різних формах знання. Усі персональні дані учасників у межах PISA мають статус конфіденційних, а всі особи, які мають доступ до цих даних, підписують угоду про нерозголошення конфіденційної інформації. Жодна інформація про учасників/учасниць, яку збирають під час анкетування, не пов'язується з їхніми персональними даними. Усі дані обробляються у деперсоніфікованому вигляді.

У межах основного етапу PISA-2025 в Україні цільову групу представляли хлопці й дівчата, які народилися в період з 01 січня до 31 грудня 2009 року і навчаються в таких типах закладів:

- загальної середньої освіти,
- професійної освіти,
- фахової передвищої освіти,
- вищої освіти.

Основний етап PISA-2025 в Україні проведено на комп'ютерній основі в закладах освіти, де навчається учнівство чи студентство, що увійшло до вибірки міжнародної агенції Westat. Заклади освіти, що підтвердили свою участь у дослідженні, забезпечені належним комп'ютерним обладнанням і якісним інтернет-покриттям. До забезпечення якісного адміністрування дослідження були залучені сотні освітян, зокрема й регіональні координатори PISA, що виконували функції відповідальних за пункти моніторингу, старших інструкторів, моніторів якості, спостерігачів.

У межах проведення PISA оцінювали компетентності 15-річного учнівства в трьох

ключових галузях: математиці, читанні та природничо-науковій освіті. У фокусі цього річного циклу PISA – природничо-наукова галузь, яка вже була основною в циклах 2006 та 2015 років. Більшість учнів і студентів, відібраних для участі в оцінюванні, виконували, крім іншого, завдання з природничо-наукових дисциплін. Це дало змогу отримати детальніші дані про рівень сформованості відповідної компетентності, глибше проаналізувати чинники, що впливають на результати, і відстежити тенденції розвитку природничо-наукової грамотності в часі, адже основна галузь циклічно повторюється кожні дев'ять років.

З 2012 року до ключових галузей PISA пропонує оцінювання з інноваційних і додаткових галузей.

У 2025 році інноваційною галуззю PISA є навчання в цифровому світі (Learning in the Digital World, LDW). Додатковою галуззю в циклі 2025 року є оцінювання з іноземної мови (Foreign Language Assessment, FLA), а саме англійської.

У рамкових документах PISA визначено кожену зі згаданих компетентностей, зокрема:

- **Математична грамотність** – це здатність міркувати математично, а також формулювати, застосовувати та інтерпретувати математику для розв'язання проблем у різноманітних реальних контекстах. Вона включає поняття, процедури, факти та інструменти для опису, пояснення та прогнозування явищ. Математична грамотність допомагає людям приймати обґрунтовані судження та рішення, ставати конструктивними, активними та рефлексивними громадянами 21-го століття.

- **Читацька грамотність** – це здатність розуміти, використовувати, оцінювати різноманітні тексти (як художні, так і не художні), рефлексувати над ними і взаємодіяти з ними для досягнення власних цілей, розвитку своїх знань і потенціалу та участі в житті суспільства.

- **Компетентність у природничо-науковій галузі** – це здатність людини взаємодіяти з питаннями, пов'язаними з наукою та з науковими ідеями як громадянина чи громадянки, яка відкрита до рефлексії. Науково освічена людина може долучатися до виважених дискусій щодо науки, сталого (збалансованого) розвитку й технологій

для того, щоб діяти поінформовано. Для цього потрібні такі компетентності: пояснювати явища науково; розробляти й оцінювати наукове дослідження та критично інтерпретувати наукові дані й докази; досліджувати, оцінювати та використовувати природничо-наукову інформацію для прийняття рішень і подальших дій.

- **Уміння навчатися в цифровому світі** – це здатність брати участь в ітеративному (тобто повторюваному) та саморегульованому процесі формування знань і розв’язання проблем за допомогою обчислювальних інструментів і практик. У PISA тест для оцінювання рівня навчання в цифровому світі зосереджується на двох компетентностях, які є важливими для навчання з використанням технологій, а саме:

- 1) саморегульоване навчання, що стосується моніторингу та контролю своїх метакогнітивних, когнітивних, поведінкових, мотиваційних і афективних процесів під час навчання;

- 2) обчислювальні та наукові дослідницькі практики, які стосуються здатності використовувати цифрові інструменти для дослідження систем, представлення ідей і розв’язання проблем за допомогою обчислювальної логіки.

- **Володіння іноземною мовою, зокрема англійською**, – це здатність використовувати іноземну мову для ефективного спілкування, що передбачає поєднання вербально-комунікативних компетентцій і загальних компетентцій, які дають змогу реалізувати комунікативний намір (сприйняття (рецепція), створення (продукування), взаємодія (інтеракція) та посередництво (медіація)), через застосування однієї або кількох компетентностей одночасно (читання, слухання (аудіювання), говоріння або письмо) або їх комбінації. Це також потребує активації відповідних мовленнєвих стратегій.

Детальніше з рамковими документами для PISA-2025 та прикладами завдань можна ознайомитися на вебсайті PISA. Ukraine <https://pisa.testportal.gov.ua/>, а також на сайті Організації економічного співробітництва та розвитку: <https://www.oecd.org/pisa/>.

Оцінювання «Навчання в цифровому світі» (Learning in the Digital World) спрямоване на визначення здатності 15-річних підлітків

ефективно використовувати цифрові технології та ресурси як у навчанні, так і в повсякденному житті. Зокрема цим оцінюванням буде охоплено такі аспекти, як уміння знаходити, аналізувати та критично оцінювати інформацію із цифрових джерел, здатність застосовувати цифрові інструменти для розв’язання реальних завдань, розуміння етичних норм поведінки в онлайн-середовищі та знання принципів безпечного використання цифрових технологій.

Завдяки фінансовій підтримці ЮНІСЕФ, Україна взяла участь у додатковій опції PISA-2025 – оцінюванні з іноземних мов, а саме з англійської мови (Foreign Language Assessment). Уряди всього світу інвестують значні ресурси у викладання та вивчення іноземних мов. Політики, керівники закладів освіти й педагоги мають знати, чи не даремні їхні зусилля. Крім того, їм потрібні докази ефективності політик і методів навчання для формування в учнівства навичок з іноземної мови, які знадобляться в майбутньому. У сучасному глобальному та взаємопов’язаному світі володіння більш ніж однією мовою є визначальним інструментом для спілкування та взаємодії з іншими людьми та ключовим активом для працевлаштування. Вивчення іноземних мов дає багато переваг, зокрема: міжкультурне порозуміння, економічні переваги, когнітивні переваги. Іноземні мови вибудовують мости між людьми, країнами й культурами. Вони допомагають утверджувати ідеї поваги до різноманітності та інклюзивності. Знання однієї або кількох іноземних мов пов’язане з вищими шансами доступу до подальшої освіти та кращої роботи – удома та за кордоном. Вивчення іноземних мов підвищує когнітивні здібності, такі як інтелектуальна гнучкість, уміння розв’язувати проблеми, абстрактне мислення й креативне мислення.

Україна стала однією з 22 країн-учасниць, які долучилися до тестування з англійської мови. У межах цього тестування 15-річні підлітки виконували завдання на читання, аудіювання та говоріння, засвідчуючи тим самим свою спроможність розуміти та інтерпретувати письмові тексти, сприймати й осмислювати усне мовлення, а також формулювати власні думки англійською мовою за заданою темою.

Традиційно учасники тестування та керівники закладів освіти заповнювали

анкети. Це дозволяє дослідити, як особистісні, соціально-економічні, навчальні та інституційні чинники впливають на освітні результати учнівства.

За підсумками PISA-2025 уже восени 2026 року ми отримаємо актуальні дані щодо успішності нашого 15-річного учнівства й студентства. Частково ці дані відображатимуть, зокрема, і те, як тривала повномасштабна війна вплинула на освітні досягнення наших підлітків, адже, нагадаємо, у 2022 році Україна, попри всі труднощі, пов'язані з початком повномасштабного вторгнення, змогла провести основний етап циклу PISA-2022, за підсумками якого зафіксовано цінні дані. Отримані результати PISA-2025 стануть не лише дзеркалом поточного стану вітчизняної освіти, а й орієнтиром для ухвалення виважених і ефективних управлінських рішень.

Висновки. Чому Україні важливі результати PISA-2025? Участь нашої держави в PISA є критично важливою, адже інформація, отримана за підсумками кожного циклу, дає об'єктивне бачення стану нашої освітньої системи. Особливого значення ці дані набули у зв'язку з тими випробуваннями, з якими стикнулася наша країна спочатку через пандемію COVID-19, а пізніше – через повномасштабне вторгнення. На сьогодні ми маємо об'єктивні дані за підсумками двох попередніх циклів дослідження: PISA-2018: національний та міжнародний звіти; PISA-2022: національний звіт PISA та національний звіт із креативного мислення, а також міжнародний звіт.

Порівняння результатів України в різних циклах PISA має певні обмеження, пов'язані з різницею в охопленні оцінюванням регіонів країни. Та попри ці обмеження, результати дослідження надзвичайно цінні для вибудови ефективних політик на локальному й національному рівнях. Результати дослідження допоможуть не лише порівняти освітні досягнення українських учнів із результатами їхніх однолітків з інших країн, а й оцінити вплив війни на освітню систему та визначити напрями для її подальшого розвитку.

Наголошуємо, що всі завдання PISA є компетентнісно орієнтованими. Основна мета дослідження – не перевірка знань із конкретних навчальних курсів, а визначення вміння застосовувати здобуті знання у

реальних життєвих ситуаціях.

Результати дослідження допоможуть не лише порівняти освітні досягнення українських учнів із результатами їхніх однолітків з інших країн, а й оцінити вплив війни на освітню систему та визначити напрями для її подальшого розвитку. Усі дані PISA є деперсоніфікованими і використовуються для визначення показників на рівні країни, а не на рівні окремого закладу чи регіону. Головна мета дослідження – побачити, якими є освітні досягнення України в міжнародному контексті, порівняти їх із результатами інших країн та визначити шляхи для подальшого розвитку нашої освіти з урахуванням досвіду інших країн, які показують високу результативність.

Більше інформації про специфіку дослідження PISA, важливість участі в ньому для нашої країни на сторінці дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. PISA – дослідження заради якості освіти. PISA.UKRAINE : вебсайт. URL: <http://pisa.testportal.gov.ua/> (дата звернення: 10.03.2026).

2. Які справи із цифровою грамотністю у 15-річних підлітків і чому? PISA-2018: Україна в центрі уваги. Вип. № 10. URL: https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2021/03/PISA-2018_UKRinFocus_10.pdf.

3. Про проведення в закладах освіти України основного етапу міжнародного дослідження якості освіти PISA-2025 : наказ Міністерства освіти і науки України від 07.02.2025 № 160. URL: https://testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2025/02/PISA-2025_MS_Vybirka-zakladiv.pdf.

4. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року : Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення: 10.03.2026).

5. Вивчення іншої мови. Рамковий документ для оцінювання з іноземної мови в межах PISA-2025. URL: <https://pisa.testportal.gov.ua/wp-content/uploads/2024/04/PISA-2025-FLA-Framework-Learning-Another-Language.pdf>.

6. Рамковий документ із природничо-наукової освіти PISA-2025 : інтерактивна версія. URL: https://pisa-framework.oecd.org/science-2025/ukr_ukr/ (дата звернення: 12.03.2026).